

Takiyye üzerine

Muharrem Okur: “Takiyye nedir? İslâm inancında yeri var mıdır? Varsa şartları nelerdir?”

Takiyye ve takva aynı kökten olup, Arapça itteka ve veka kökünden gelmişlerdir. Korunmak ve sakınmak anlamını taşıyorlar. Şu kadar var ki, takva Allah korkusunu ifade ederken, takıyye genelde insanlardan korkmak ve sakınmak anlamında kullanılmıştır.

Ehl-i sünnetin yalnız kâfirlere ve müşriklere karşı uygulanmasına ruhsat verdiği takıyye, Ehl-i Beyt mektebinin önemli bir fıkıh terimi olagelmıştır. Hatta Şîî Müslümanlar, takıyyeyi iman esaslarından saymışlardır. Ehl-i Beyt âlimlerinden Şeyh Ensari’ye göre takıyye, başkasından gelebilecek zarardan korunmak için, ona hakka uygun olmayan bir söz veya davranışla uyum sağlamaktır.

İslâm tarihinde takıyye şu şekillerde uygulanmıştır.

a) Kâfirlere ve müşriklere karşı uygulanan ve ruhsat verilen takıyye: Kâfirlere veya müşriklere karşı malından ve canından korkanın ve zora düşenin, korku ve zorluk sırasında inancını gizlemesi, hatta kâfirlerin inançlarına kalben değil, dilden sevgi göstermesi demektir.

İslâm’ın Mekke döneminde güçsüz Müslümanlar, ileri gelen Mekke müşriklerinin baskısı ve işkencesi altında çok sıkıntı çektiler. Allah ile putlar arasında tercih yapmaya zorlandılar. Şiddetli işkence gördüler. Hazret-i Yasir ile muhtereme eşi Hazret-i Sümeyye (ra) Ebû Cehil’in işkencesi altında can verdiler. İnançlarını gizlemediler ve müşriklerin sözlerini söylemediler. Habbab İbn Eret (ra) şiddetli kor üzerine sırt üstü yatırıldı ve Allah’a imanından vazgeçmeye zorlandı. Bilâl-i Habeşî (ra), demirden bir zırh içinde kavurucu sıcaklığın altında kızgın kumlar üzerinde çıplak şekilde sürüklendi. Allah’ı inkâr etmeye zorlandı. Buna rağmen Bilâl-i Habeşî (ra) bayılıncaya kadar ‘Allah birdir’ sözünü ağızından düşürmedi. Örnekler arttırılabilir.

Fakat insanlara güç yetiremeyecekleri şeyi yüklemeyen Cenâb-ı Allah, çeşitli işkenceler altında kalan Müslümanlara, kalbinde iman olmak şartıyla, işkenceden kurtuluncaya kadar, kâfirlerin veya müşriklerin sözlerini söylemelerine izin vermiştir. Babası ve annesi aynı işkenceden şehit düşen Ammar bin Yasir (ra),

müşriklerin işkencesine dayanamayınca onların istedikleri sözü söyledi ve ölümden kurtuldu. Fakat hemen ardından ağlayarak Peygamber Efendimize (asm) gelerek: “Ya Resulallah! Ben senin hakkında kötü konuşmadan ve ilâhlarını övmeden beni bırakmadılar!” dedi. Peygamber Efendimiz (asm) sordu: “O anda kalbin nasıldı?” Hazret-i Ammar (ra): “Kalbim imanla dopdoluydu!” dedi. O zaman rahmet ve kolaylık peygamberi Resûl-i Ekrem Efendimiz (ra) aynı durumla karşılaşması halinde aynı sözleri tekrar söylemeye izin verdi. Ardından şu âyet-i kerime nâzil oldu: “Kalbi imanla yatışmış olduğu halde inkâra zorlanan kişi (kurtulmuştur), fakat kim inandıktan sonra Allah ‘ı tanımaz ve küfre kalbini açarsa, Allah’ın gazabı onların başındadır, onlar için büyük azap vardır.”¹

Anlaşıyor ki takıyye teşvik edilmiş bir dinî esas değil; kâfirlere veya müşriklere karşı canı ve malı korumak gerekçesiyle verilmiş bir ruhsattan ibarettir.

b) Müslüman yönetimlere karşı uygulanan ve caiz olmayan takıyye:

İslâm’ın ilk yüzyıllarında meydana gelen iç savaşlarla Hz. Ali (ra) ve Hz. Hüseyin’in (ra) şehit edilmeleri, Hz. Ali (ra) taraftarları için zor günlerin de başlangıcı olmuştu. Emevi yönetimine sadık adamlar dört bir tarafa dağılarak Hz. Ali (ra) taraftarlarını izlemeye başladılar. Yakaladıkları Şiîleri, Hz. Ali (ra) ve ailesine hakaret etmeye zorluyorlar, buna dayanamayıp Şiîliğini açığa vuranları ölümle cezalandırıyorlardı. Canlarını kurtarmak için Şiîler “takıyye” ilkesini bir inanç esası saydılar ve bu esasa dört elle sarıldılar. Buna göre; düşmanın eline düşen, kendini kurtarıncaya kadar inancını inkâr etme hakkına sahipti.

Şiî fırkalarından İsnâaşeriyye, takıyyeyi dinî bir prensip, bir inanç esası olarak kabul etmiştir. İsnâaşeriyyeye göre, takıyye vaciptir. Öyle ki, onlara göre, Hazret-i Ali ilk üç halife döneminde hilâfet kendi hakkı iken takıyye yaparak ses çıkarmamıştır, onlara boyun eğmiştir.

Şia fırkalarınca takıyyenin böylesine abartılı kullanılmasını Bediüzzaman Hazretleri eleştiriyor ve riyakârlık ve ikiyüzlülük sayıyor. Bediüzzaman’a göre Hazret-i Ali’nin ilk üç halifeye biat etmesi takıyye sebebiyle değil, onların halifeliklerini hak görmesi sebebiyledir. Eğer hak görmeseydi bir dakika tanımaz ve itaat etmezdi.²

Nitekim Cafer-i Sadık: “Mü’mine karşı takıyye yapmak şirktir” demiştir.

Günümüzde Bediüzzaman’a göre yol ikidir: Ya susmaktır, ya da doğruluktur. Müslüman yönetime karşı takıyye adıyla yalan söylemek ya da inancını gizlemek İslâmiyet’in şîârı değildir. İslâmiyet’in esası doğruluktur.³

Dipnotlar:

1- Nahl Sûresi: 106, 107

2- Lem'alar, s. 51

3- İşârâtü'l-İ'câz, s. 93